

# Danielpa Qelqen — Pachak pusaq chunka iskayniyuq pusaqniyuq noqa kaq libro

*Raphiamanta Paniumkama: Ñawpaq p'itiykunap profétik chaniyninta qhawaychaspa*

Jeff Pippenger  
2024-04-18

Raphia maqanakuywan Panium maqanakuywan iskay sapaq histórico ruwaykuna kanku, imaymana pacha hinallataq imaymana contexto ukhupi pasaq, ichaqa iskayninkupas ancha chaninniyuq kanku ñawpaq Judea llaqtapa historiapi hinallataq muyuriqnin suyuqkunapipas. Raphia maqanakuyqa 217 BC watapi karqa. Panium maqanakuyqa 200 BC watapi karqa Seleúcida qhapaq suyu (norte llaqtapa qhapaqnin) hinallataq Ptolemaico qhapaq suyu (sur llaqtapa qhapaqnin) chawpipi. Kay iskay maqanakuykunaqa Daniel qelqapa chunka hukniyuq kaq kapitulumanta chunka hukniyuqmanta pichqayuq kama versokunapi reqsichisqa kanku. Kay iskay maqanakuykunaqa ñawpaqta karganku Macabeo hatarikuymanta, mayqinchus 167 BC watapi karqa.

Panium maqanakuyqa sutinta qaran qayllapi kaq allpamanta, Panium Orqomanta, maypin chay tinkuy rurasqa karqan. Panium sutiqa griego dios Panmanta hamun, paypaqmi chaypi huk templo qusqa karqan. Chay kitiqa Pan yupaychaywan huñusqasqa kasqanrayku Panium nisqa reqsisqa karqan. Templo huñunakuymi sapa kuti “Panpa Santuario” nisqa sutichasqa karqan, chaywanmi rikuchisqa karqan Pan diosman qusqasqa iñiyllapaq, yupaychaypaq ima kasqanta. “Nymphaeum” nisqa simiqa ñawpaq griego, romano iñiypi yaku ninfakunapaq qusqasqa monumentota utaq wak’a wasita nin. Paniumpi templo huñunakuymantaqa huk mach’aywan huk phuyu pukyuwan kasqa, chaykunapin ninfakuna tiyanankuta yuyasqa karqan; chayraykutaq wakin kutiqa “Panium Nymphaeum” nisqaraq sutichasqa karqan.

Llaqtapas Herodes Hatunpa churin Herodes Felipepa ruwasqanmantawan hatunyachasqanmantawan qhipaman, chayqa Cesar Augusto romano qhapaq apuqpa hinaspa kikillan Herodes Felipepa yupanankupaqmi Cesarea Filipos sutiyoq karqa. Templopa hatun huñuyninqa kay llaqtapi ancha hatun ñawpaq yuyayniyuq religionpa chawpinmi karqa.

Emperador Augustoq kamachikusqan pacha, templota yapamanta t’aqwirisqa karqa utaq Augusto sutinwan musuqmanta sutichasqa karqa, Augusto nisqa emperadorman yupaychay cultota, hinallata romanoq diniyu rurayninkunata llaqtapa diniyu pacha ukhupi huñunayta rikuchispa. Ñawpaq Caesarea Philippi llaqtapa qayllanpi, maypichus Panpa templon karqa, wakin kutiqa “Uku Pacha punkukuna” utaq “Hadespa punkukuna” nispa sutichasqa karqa.

Danielpa chunka hukniyuq t’aqapi, chunka suqtaqniyuqmanta chunka isqunniyuq kama versículokunapi, kimsa hallp’a suyukuna atipasqa kasqankuta rikuchin, chaykunata pagan Roma atipanampaq, Bibliapa willakusqanpi tawaq qhapaq suyupi sayarinanpaq, hinallataq chay t’aqapi hanaq lado rey kananpaq. Chunka suqtaqniyuq versículopi, romano general Pompeyo reqsichisqa

kachkan Siria suyuta 65 a.C. watapi atipaq hina, chaymanta Jerusalénta 63 a.C. watapi atipasqanwan. Chunka qanchisniyuqmanta chunka isqunniyuq kama versículokunaqa Julius Césarpa Egipto suyuta atipasqanta reqsichin, kimsa hark'aykunamanta kimsakaqta. Actium maqanakuy, 31 a.C. watapi, qallariyninta señalan kimsa pachak suqta chunka watakunapa, chay pacha pagan Roma ancha kamachikuq hina qhapaqta apachkanqa, Danielpa chunka hukniyuq t'aqapi, chunka tawaqniyuq versículopi hunt'akusqanman hina.

Iskay chunka versículopi Augusto Césarpa kamachikuynin señalasqa kachkan, chay historiapiqaq Jesus paqarin. Chaymantataq versículo iskay chunka hukniyoqpi hinallataq iskay chunka iskayniyoqpi mana allin Tiberio Césarpa kamachikuynin reqsichisqa kachkan, chayhinaqa Cristopa chakatasqa wañusqanta señalaspa. Versículo iskay chunka kimsayoqpitaq Macabeo judíokuna pagano Romawan ruwaq lligata señalasqa kachkan, chayhinaqa versículo chunka hukniyoqpi qallarisqa historiapa puriynin sayachisqa kachkan, hinaspa historia willakuyqa kutimun 161 a.C. manta 158 a.C. pacha tiempoman.

Chunka kimsa chunka kimsayuq versículopi Maccabeokunapa miraynin reqsichisqa kachkan, hinallataq mana llapa willakuykunata proféticopi paykunapa mirayninmanta qonchu chaypas, historiapa qillqasqanmi qowan. Cristo Manaraq Paqarinman 217 watapi, Raphia maqanakuy pasakurqan, chay qhepanmanta huk wawa qhapaq rey Egiptota mana allin amachasqa saqerqan. Seleúcidakunaq reykuna, griegokunaq reykunawan kуска, 200 Cristo Manaraq Paqarinman watapi chay wawa reywan imayna ruwanankupaq yuyaychakushaqtinku, Roma historiaman yaykurqan hinaspa Egiptomanta chay wawa reypa amachaqnin tukurqan. Chayllapi watapi Panium maqanakuy pasakurqan. Chaymanta 167 Cristo Manaraq Paqarinman watapi Maccabeokunapa guerrilla maqanakuy qallarikurqan.

Makaweokunaq hatarikuyninqa qallarikurqan Modein llaqtapi 167 a.C. watapi, hinaspataq kayqa karqan Makaweokuna mana sapallanchu Seleukida Qhapaq Suyu contra maqanakusqankuta, aswanpas judiokunawanpas maqanakusqankuta, paykunaqa yachasqankuman hina Seleukidakunawan huñusqa kasqankurayku. Chay hatarikuyninqa religiónmanta kallpachasqa karqan, hinaspataq rurakurqan ukhupi kaq awqapaqpas hawapi kaq awqapaqpas contra. 164 a.C. watapi Makaweokuna templota musuqmanta t'aqwirichirqanku, chay ruwaytaq yuyarichisqa kachkan judiokunapa Hanukkah rayminwan. Chay watallapitaq wañurqan sutichasqa mana allin Antiochus Epiphanes. Chaymantaqa 161 a.C. watamanta 158 a.C. watakama, iskay chunka kimsayuq versículopi nisqa "liga" Roma llaqtawan ruwaqchasqa karqan.

Maccabeokunamanta, paykunapa hatarinankumanta, hinallataq Roma llaqtawan ruwasqa pactomantapas, sapaq chiqanmanta rimayqa versículo iskay chunka kimsayuqpi tarikullan; ichaqa dinastiyapa historianninqa, "Dinastía Hasmonea" nisqa, Modeinpi qallarikurqan 167 a.C. watapi, hinaspa cruzpa pacha kama katirqan. Dinastía Hasmonea nisqapa qhipa kamachiqnin-kunaqa Cristo pacha fariseokuna karqanku. Chayrayku, apostata judaísmo historianninqa, Maccabeokunawan rikuchisqa, profético siq'i kan; chayqa qallarin 167 a.C. watapi Modeinpa hatarinanpi, hinaspa tukukun versículokuna iskay chunka hukniyuqpiwan iskay chunka iskayniyuqpi, maypichus Jesús crucificasqa karqan.

Paykunapa sarnaqayninqa chay chunka suqtayuq versículopi huk muyuylla tukurqan, maypachachus Roma, ñawpaq kutita, Pompeyo nisqawan, Jerusalén llaqtata atipaykurqan. Chay pacha Jerusalénman waqlliya apamunanpaq aswan hatun munayninqa iskay rakiykunamanta, Hasmoneo panakakunapa dinastían ukhupi, ch'aqway karqan. Chay pacha-manta pacha (63 a.C.), Judáqa Romaq kamachikuynin uranpi karqan. Macabeokunapa Hasmoneo dinastíanqa profecía hina qallarín 167 a.C. watapi Modeín maqanakuyupi, hinaspataq 63 a.C. watapi Romaq uranman churakapun. Chay sarnaqay qallariyninmanta mana unayta, Macabeokunaqa 161 a.C. watamanta 158 a.C. watakama Romawan huk pactota qallariykuqkuna karqanku, hinaspataq chayman yaykurqanku. Paykunaqa 63 a.C. watamanta chakata kama, hinaspataq 70 watapi Jerusalénpa tukukuq waqlisqan kama, Romaq kamachikuynin uranpi karqanku.

Maccabeokunapa línea profética nisqaqa apostata judaísmo-pa líneanmi, chayraykutaq apostata protestantismo-pa líneatam tipifican. Panium Maqanakuyman qallarísan, chunka suqtayuq versículo-pi domingo kamachikuy kama, 200 a.C., 167 a.C., 164 a.C. profético ruwanakuna, hinallataq 161 a.C. manta 158 a.C. kama alianza nisqapas, apostata protestantismo-pa historiapi kutimunqaku. Kay waymark-kunaqa qanchismantam kashaq pusayuq presidenteq historiapi rikhuriqaku, domingo kamachikuy manaraq chayamushaqtin. 200 a.C. nisqaqa línea externa del cuerno republicano-ta representan, 167 a.C.-wan tupachisqa, chaymi línea interna del cuerno apostata protestante-ta representan.

Kay tinkuy willakuykunaqa, ancha aswanqa, Hasmoneo Dinastíapa historiantaq ukhunpi pakasqa kachkan; ichaqa chay hina kaptinpas, Daniel chunka hukniyuqpa tawa chunka versículopi pakasqa historiapa huk rakinmi kanku. Chayqa huk siq'im, “Danielpa profecíamanta puchuy p'unchaykunaman tupaq rakinmanta” nisqapa hukninmi.

Judaísmo Hanukkah raymita Maccabeokuna hatarimusqankuta yuyarispa raymichiya rurachkaptinpas, chayqa mana Maccabeokunata chanin runakuna kasqankuta sut'inchanchu. Hatariy rayku, qanchis chunka watakuna prisionmanta kutimusqankumanta qhipa allinchamusqa temploman shekinah mana hayk'aqpas kutimunichu. Qhipa profetakuq willakuyqa Malakiasmanta hamurqa, Maccabeokunamanta yáqa ishka pachak wata ñawpaqpi. Maccabeokunapa historianninqa reqsichinmi, paykuna saqerqanku políticapi umalliqninkuna hatun sacerdotepas kaspalla llamk'anankupa; chaymi karqa chay huchaqa Egiptomanta Ptolomeo ruranayta munasqan hina, hinallataq Rey Uziaspas ruranayta munasqan hina. Yachay simi nisqanman hinaqa, Diosmi haykurqa Ptolomeota chay sacrílego ruwaymanta hark'anampaq; Diospa Siminmi sut'ita niwanchis, Rey Uzias sacerdotepa llamk'ayninta hinallataq reypa llamk'ayninta ruranayta munaptin, Dios cheqaqtapuni haykusqanta. Paykunapa dinastíankupa qhipa rurunqa fariseokunami karqa. Kunan pacha judaismopi judíokuna historiapi hatun yupaychayta paykunaman qusqankuta qhawaspapas, mana ima raykupas kanchu Maccabeokuna chanin kaypa unanchan kasqankuta tukuy sonqowan yuyaykuya.

Protestante reformaciónqa Lutherpa tiemponpi qallarikurqan, hinaspataq wiñaq lliwpaq ñawpaqman puriq wiñay rimay karqan. Mana musuq yachachiychu karqan, imaraykuchus Jesúsman paypa discipulonkunaqa Protestantekuna karqanku. Chayqa huk rikch'ariy karqan historiapa tutayayman, maypichus Lutherwan huk reformadorkunapas rikch'arichisqa karqanku.

Chay wiñaq reformaciónpa tukukuynin alto pampaqa Movimiento Millerita karqan. Diosqa manam ñawpaq reformadorkunallatachu Babiloniapa huchankunaman rikch'arichiya munarqan, aswanpas paykunataqa kamachikuyninpa hunt'asqa unanchayninman, hinaspataq hanaq santuariopi ruwasqan llamk'ayninman apayta munarqan. 1844 watapi abril killapa 19 p'unchawninpi Protestantekunaqa reformaciónpa aswan wiñaq k'anchayninta qichuspa, apostata Protestantismoman tukurqanku.

Chayqa cheqaq Milleritakunaqa "lliqla qusqasqa" karqanku, chaymantaq Aswan Santísimo Cheqaman pusasqa karqanku llamk'ayta tukuchanankupaq, chay hina puqusqaña Protestante cristianokuna kananankupaq. 1863 watapi, lliqla qusqasqa kasqankurayku, mana kasukuspa, Protestantismopa lliqlanta saqerqanku, hinaspataq Laodiceapa lliqlanta hap'irqanku. Pachak tawa chunka tawa waranqa t'aqasqakunapa sellos churaypa qhipa pacha-kutikuyñinpi, 2001 watapa septiembre 11 p'unchawmanta iskay chunka iskayniyuq wata qhipaman qallarisqa, 2023 watapi, Judá ayllumanta Leónqa kicharisqa hina kachkan chay cheqaqkunata, chaykuna hunt'achin Daniel qhelqapa chunka hukniyuq kapítulonpi tawa chunka versiculopa pakasqa historianta; chay historiataq 1989 watapi Unión Soviéticapa urmayninmanta qallarispas, manaraq karullachu hamuq domingo kamachikuykama chayan. Chayta ruwaspanmi, payqa kicharin apostata judaísmopa historianta, apostata Protestantismopa unanchaqnin hina.

Diospa apostatakuna iskaynin mirayninkuna, literal Judá llaqtamanta kaqkuna icha espiritual Judámanta kaqkuna (iskayninpas hatun sumaq allpakuna), Jerusalén llaqta atipanakuywanmi tukunku: ñawpaq kaqqa 63 a.C. watapi, qhipa kaqtaq utqaylla hamuq domingo p'unchaw kamachiypi. Iskaynin liniakuna pantasqa religioso yuyaykuna rayku kallpachakusqa maqanakuytam rikuchin. Iskaynin liniakunaqa Greciapa religioso filosofiankunapa contranpi maqanakuytam rikuchin, hinaspataq apostatakunaqa Romaq uranman churakusqa tukunku. Ñuqaqa tawa chunka versículopi kimsa maqanakuykunata reqsichini 1989 watapi Unión Soviética urmayta, Ucrania Maqanakuyninmanta, hinaspa domingo p'unchaw kamachiypi Paniumta, chaywan reqsichinaypaq chay kimsa maqanakuykuna hinaspa kimsa mundial maqanakuykuna ukhupi hukniray kaqta.

“Diospa siminqa ñawpaqmantapacha hamuq peligroza willakuspa yuyachin; kayta mana uyarisqa hina saquesqa kaptinqa, protestante pacha yachanqumanmi Romaq cheqaq munayninkuna imakunas kasqanta, ichaqa toqllamanta qispikunapaña pisi unayña pasasqa kaptinraq. Payqa upallallamanta atinyuqmanmi wiñashan. Yachachikuyninkunaqa leykuna rurana wasikunapim, iglesiakunapim, runakunap sonqonkupim kallpachakushanku. Hatun, sinchi sayaq ruwasqankunatan huñuchkushan, pakasqa ukhu cheqenkupi ñawpaq qatiyachayninkuna yapamanta rurakunanpaq. Pakallamanta mana reparasqa hina kallpankunatan kallpachakushan, pacha chayamunqanpi maqanakunampaq kikillanpa munayninkunata hunt'achinanpaq. Tukuy munasqanqa allin sayanakuyllam, chayqa ñam payman qusqa kashan. Manam unayñachu rikusunman, hinaspa mallikunman ima kasqanta romano elemento munasqanmanta. Pipas Diospa siminta creenqa hinaspa kasukunqa, chayraykun piñayninta hinaspa qatiyachayta apamunqa.” The Great Controversy, 581.

Chunka versiculomanta, 1989 watapi Unión Soviética urmapakusqanta reqsichin, chaymanta versículo quincepi Panium maqanakuykama, papadoqa “kallpanakunata sinchiyachisqa, paypa kikin munasqan tukuykunata ñawpaqman apananpaq, maqanan pacha chayamuptin” kasqa. Kay versiculokuna reqsichinku ima profético circunstanciakunachus “toqlla” hina papadowan wakichisqa kasqanta, maymantachus “lluqsinqa” mana atikunqachu. Qhipa tinkuyti, Panium maqanakuywan rikch’achisqapi, bestiapa lantin United States nisqapi ruwasqa kanqa. Chay lantipa ruwakuyninmi qhipa p’unchaykunapi Diospa llaqtanpaq qhipa prueban kanqa.

“Señorqa sut’ita rikuchiwashan uywaq rikch’ayninqa kamasqa kanqa manaraq gracia tiempo tukukuptin; chaymi Diospa llaqtanpaq hatun pruebakunanqa kanqa, maymantan wiñay kawsayninpa destino-ninkuqa nisqata churakunan. ... Apocalipsis 13 pin kay yachachikuyqa sut’ita qawarichisqa kashan; [Apocalipsis 13:11–17, nisqata qillqasqa].”

“Kaymi pruebanam Diospa llaqtanpaq kanan tiyan manaraq sellasqa kachkaptinku. Llapa runakuna Diosman cheqan kasqankuta rikuchiqlakuna, Paypa kamachinkunata waqaychaspa, hinaspa llulla sábadota ama chaskispa, Señor Dios Jehovápa unanchan uraman churakunku, hinaspa kawsachkaq Diospa sellonta chaskinqaku. Hanaq pachamanta hamuq cheqaqta saqespataq domingo sábadota chaskiqlakunaqa, uywapa unanchanta chaskinqaku.” Manuscript Releases, volume 15, 15.

Uywa rikch’ariynin animalpa lantin-ninpa sut’inta rikuchisqa kashan Roma llaqtawan huñunakuyman yaykusqa pacha. Estados Unidos-pa protestante waqraqa 1844 watapi Roma-pa ususin-kuna tukurqan, chaymanta paykunapa historiankupaq qallariyninqa kikinmanta yapamanta qhipa tukukuyninpi kutimun, huk kutiwanraq mamankuta qatipakuyta munasqankurayku.

“Rikurqani iskay waqrayuq animalqa dragónpa simiyuq kasqanta, hinaspa paypa atiniyninqa umanpi kasqanta, chaymantataq kamachikuyqa siminmanta llusqsimunanpaq kasqanta. Chaymanta rikurqanitaq Waynuchikuqlakunapa Maman-ta; mamanqa manam ususinkunachu karqan, aswanqa paykunamanta sapa, sut’itaq karqan. Payqa p’unchawnintaña qarqan, chaypas qhipapiña kachkan, hinaspa ususinkuna, Protestante sectakuna, qatinqinpi escena-man hamurqanku, hinaspaq mamanpa yuyayninta hina rurayta qallarirqanku, maypachachus payqa qullqasqa runakunata qatiykacharqan. Rikurqanitaq imaynachus mamanqa atiniyninpi uraykachasqa kasharqan, chay hinallataq ususinkuna wiñasharqanku, hinaspa manaña unaychu mamanpa rurasqan atiniyta paykunapas ruranqaku.”

“Rikarqani sutipi iglesiata, hinaspa sutipi Adventistakunatapas, Judaspis hina, católicokunaman ñoqaykuta traicionanankupaq, paykunapa atiynta qhawaykuspa cheqaq kaypa contranpi hamunankupaq. Chaypacha santokuna mana reqsisqa, pakasqa llaqtam kanqaku, católicokunapaq pisillam reqsisqa; ichaqa iglesiakuna hinaspa sutipi Adventistakuna, ñoqaykuq iñiyniykumanta hinaspa costumbreniykumanta yachaqlakuna (imaraykuchus sábadota rayku ñoqaykuta cheqniqlakuna karqaku, mana atispa chayta kutichiyta), santokunata traicionanqaku hinaspa católicokunaman willanqaku runakuna institucionninkunata mana kasukuq hina; chayqa ninmi, sábadota waqaychanku hinaspa domingo-ta mana yupaychanku.”

“Hinaqa Católicokunaqa Protestantekunata ñawpaqman riyichis nista kamachinqaku, hinaspaq huk kamachiyta llusqichinqaku: pisi p’unchawta—qanchis kaq p’unchawpa

rantinpi—mana waqaychaqkunaqa wañuchisqa kanankupaq. Hinaspa Católicokunaqa, achka kasqankurayku, Protestantekunapa ladonpi sayarinqaku. Católicokunaqa atiniyninkuta uywaqa ricchayninman qonqaku. Hinaspa Protestantekunaqa, mamankupa ñawpaqpi rurasqanta hina, santokunata chinkachinankupaq llamk'ankaku. Ichaqa manaraq chay kamachiyninku rurayninman chayanman, manaraq rurayninta apamunmanpas, santokunaqa Diospa Siminwan qespichisqa kanqaku.” Spalding and Magan, 1, 2.

Chay pasajepi iskay “nominal” huñukunakami kanku; chayqa nin “sutinllapi,” hinaspataq Diospa cheqaq kasuqninkunata católicokunaman entreganku. Ellen Whitepa yuyaynin, nominal iglesiakunamanta hinaspa nominal adventistakunamanta, manam kikinchi qhepa p'unchaykunapi imamanta sut'inchanku chaywan; paypa yuyayninpi “nominal Adventist” nisqaqa rikuchinman karqan huk cristianota, Cristo kutimunanta creenimanta rimariqta. Ichaqa profetakuna aswanmi qhepa p'unchaykunamanta rimanku, manam paykuna kawsasqanku p'unchaykunallamantachu; chayrayku “nominal Adventist” nisqa, qhepa p'unchaykunapi, rikuchin Laodiceapi Qanchis Kaq P'unchay Adventista iglesiata, hinaspa nominal iglesiakunaqa chay 1844 watapi Romapa ususinkuna tukusqankumanta miraykuna kanku.

Adventistakuna qanchis punchawpi kaqkuna cheqniqkuchkanku “mana reqsisqa runakunata”, Diospa cheqaq representantekuna kasqankurayku; imaraykuchus paykunaqa “mana atinkuchu kutichiyta Sábado cheqaq yachachisqanta”, chaymi rikuchin allpapa samana Sábado. Iglesia Adventista del Séptimo Día nisqaqa sut'inchanku qanchis kaq punchawta yupaychana punchaw kasqanta waqaychasqanta; ichaqa qhipa p'unchaykunapi Sábado mana atisqanku kutichiytaqa “qanchis kuti” nisqanmi, Levítico iskay chunka suqta-niyuqpi, chaymi karqan ñawpaq, tiyanapaq saphi cheqaq yachachisqa, paykunaq 1863 watapi chinkachisqa.

Kay p'unchaypi rimananchik pasajeqa riqsichinmi proféticodinámikakunaq chay historiata, kayqa qallarínna utqay hamuq domingo kamachiyan, ichaqa domingo kamachiya qatiq qhipa pruebakuy historiataqa ñawpaqtaqa hunt'akun Estados Unidos ukhullapim. Domingo kamachiypiq Estados Unidos llapan kay pachata kallpachinqa uywaman ricch'akuqta sayarichinankupaq, ichaqa chay ruranata manaraq hunt'achkaptinkuqa, ñaña Estados Unidos ukhupim uywaman ricch'akuqta sayarichisqanku kanqa.

“Hinallataq Amerika, religioso libertadpa allpan, Papacuwan huñunakuspa yuyayman sonqota kallpachispa runakunata llulla samana p'unchayta yupaychanankupaq apurachinqa chayqa, kay pachapi llapan suyukunapi tiyakuq runakunaqa paypa rurasqa ejemplonta qatipachisqa kanqaku.” Testimonies, volume 6, 18.

“Naciónkunamantaqmi huk law suyu runakunaqa Estados Unidospa ejemplonta qatinqaku. Payqa ñawpaqman pusaspapas, chay hina kaq crisisqa hamunqapuni llaqtanchikman kay pachapi tukuy cheqenkunapi.” Testimonies, volume 6, 395.

Hatun pruebam Diospa llaqtanpaqmi domingo kamachiyan manaraq chayamushaqtin pasakun; domingo kamachiypiq Séptimo Día Adventistakunapaq probación tukukun. Chay pruebanqa uywakunaq rikch'ayninpa rurakuynin hina rikuchisqa kachkan, chay uywakunaq rikch'ayninqa iglesiawan estadowan huñusqa kasqanmi, iglesiaqa chay tinkuypi kamachiyan kashan. Imaynan 1844

watapi protestantekuna Romaq ususinman tukurqanku, ususiqa mamanpa rikch'aynin kasqanrayku, chay hinallataqmi qhipaman wichq'asqa protestantekuna qhipa p'unchaykunapi kaq parallel llamk'ayta ruwanqaku; Jesusqa sapa kuti ima kaqpa tukukuyninta qallariyninwanmi yachachin.

Daniel qhelqa chunka hukniyuq kinsa versiculopi "alianza" nisqawan rikuchisqa historiataqa, sumaq allp'api kawsak sutinpi Diosmanta karunchakusqa llaqtaq runakunan Romawan hukllayta ruwananpaq mast'arisqanta rikuchirqan. 161 a.C.manta 158 a.C.kamaqa, domingo kamachiywan tukukuq bestiaq imagenpa rurakuyninta rikuchin.

Kay yachayta qatiqkuspa hamuq qillqapi rikcharisunchik.

“¿Pero qué es la ‘imagen de la bestia’? ¿y cómo ha de ser formada? La imagen es hecha por la bestia de dos cuernos, y es una imagen de la bestia. También es llamada imagen de la bestia. Entonces, para saber cómo es la imagen y cómo ha de ser formada, debemos estudiar las características de la bestia misma: el papado.

“Ñawpaq iglesyaqa evangelioypa llamp'u, mana sasachasqa kayninmanta karunchakuspa, hinaspa mana ñiñikunaq ritosninkuta, costumbreninkutawan chaskispa, Diospa Espiritunta atiyntawan chinkachirqan; chayrayku runakunapa yuyayninkunata kamachinampaqa, kay pachapi kamachiq atipaq yanapakuyninta maskharqan. Chaymanta papado lloqsimurqan, huk iglesya mayqinchus estadopa atiynta kamachirqan hinaspa chayta llamk'achirqan kikinpa munayninkunata ñawpaqman apanampaq, aswanraq 'herejía' nisqapa castigananpaq. Estados Unidosqa uywapa rikch'ayninta rurayta atinampaq, religionpa atiyinmi civil gobiernota hina kamachinan, chayhinaqa estadopa autoridadninpas iglesyapaq llamk'achisqa kanqa kikinpa munayninkunata hunt'achinampaq.” The Great Controversy, 443.